2024/3134

13.12.2024.

ODLUKA VIJEĆA (EU) 2024/3134

od 2. prosinca 2024.

o smjernicama za politike zapošljavanja država članica

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 148. stavak 2.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

uzimajući u obzir mišljenje Europskog parlamenta ([1]),

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora ([2]),

nakon savjetovanja s Odborom regija,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za zapošljavanje ([3]),

budući da:

(1) Države članice i Unija trebaju raditi na razvoju koordinirane strategije zapošljavanja, a posebice na promicanju kvalificirane, osposobljene i prilagodljive radne snage te tržišta rada koja su uključiva, otporna i usmjerena na budućnost i koja se mogu prilagoditi gospodarskim promjenama u svrhu ostvarenja ciljeva pune zaposlenosti i društvenog napretka, uravnoteženog gospodarskog rasta, visoke razine zaštite te poboljšanja kvalitete okoliša, utvrđenih u članku 3. Ugovora o Europskoj uniji (UEU). Države članice trebaju promicanje zapošljavanja smatrati pitanjem od zajedničkog interesa te trebaju u okviru Vijeća koordinirati svoje djelovanje u tom pogledu.

(2) Unija treba suzbijati socijalnu isključenost i diskriminaciju te promicati socijalnu pravdu i zaštitu, ravnopravnost žena i muškaraca, međugeneracijsku solidarnost i zaštitu prava djeteta, kako je utvrđeno u članku 3. UEU-a. Pri utvrđivanju i provedbi svojih politika i aktivnosti Unija treba uzeti u obzir zahtjeve povezane s promicanjem visoke razine zapošljavanja, jamstvom dostatne socijalne zaštite, borbom protiv socijalne isključenosti te visokom razinom obrazovanja, osposobljavanja i zaštite zdravlja ljudi, kako je utvrđeno u članku 9. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

(3) U skladu s UFEU-om Unija je razvila i provela instrumente za koordiniranje ekonomskih politika i politika zapošljavanja. U okviru tih instrumenata smjernice za politike zapošljavanja država članica („Smjernice za zapošljavanje”) navedene u Prilogu ovoj Odluci, zajedno s općim smjernicama ekonomskih politika država članica i Unije navedenima u Preporuci Vijeća (EU) 2015/1184 ([4]), tvore integrirane smjernice. Smjernice za zapošljavanje trebaju usmjeravati provedbu politika u državama članicama i Uniji, odražavajući međuovisnost država članica. Skup koordiniranih politika i reformi Unije te nacionalnih politika i reformi koji iz toga proizlazi predstavlja primjerenu kombinaciju općih održivih ekonomskih politika, politika zapošljavanja i socijalnih politika koje bi trebale pozitivno utjecati na tržišta rada i društvo općenito, jačati gospodarsku i socijalnu otpornost te djelotvorno odgovoriti na srednjoročne i dugoročne izazove kao i na posljedice kriza, kao što su pandemija bolesti COVID-19 i povećani troškovi života povezani s agresivnim ratom Rusije protiv Ukrajine.

(4) Kako bi se potaknuo gospodarski i socijalni napredak, uključujući uzlaznu konvergenciju, poduprla zelena i digitalna tranzicija, ojačale industrijska baza i konkurentnost Unije te postigla uključiva i otporna tržišta rada u Uniji, države

([1]) Mišljenje od 22. listopada 2024. (još nije objavljeno u Službenom listu).
([2]) Mišljenje od 23. listopada 2024. (još nije objavljeno u Službenom listu).
([3]) Mišljenje od 23. listopada 2024. (još nije objavljeno u Službenom listu).
([4]) Preporuka Vijeća (EU) 2015/1184 od 14. srpnja 2015. o općim smjernicama ekonomskih politika država članica i Europske unije (SL L 192, 18.7.2015., str. 27.).

članice trebale bi riješiti problem nedostatka radne snage i vještina te promicati kvalitetno i uključivo obrazovanje i osposobljavanje za sve, s posebnim naglaskom na poboljšanju osnovnih vještina, osobito među učenicima u nepovoljnom položaju, te na STEM-u (znanost, tehnologija, inženjering i matematika) u školskom i visokom obrazovanju, strukovno obrazovanje i osposobljavanje usmjereno na budućnost te cjeloživotno usavršavanje i prekvalifikaciju, kao i učinkovite aktivne politike tržišta rada i bolje radne uvjete i prilike za razvoj karijere, uz istodobno poštovanje uloge i autonomije socijalnih partnera. To je posebno važno za slabije razvijene, udaljene i najudaljenije regije Unije, u kojima su potrebe najveće. Na uklanjanju nedostataka može se, nadalje, raditi i unapređivanjem pravedne mobilnosti unutar EU-a za radnike i učenike te privlačenjem talenata iz zemalja izvan Unije. Osim toga, trebalo bi jačati veze između sustava obrazovanja i osposobljavanja i tržišta rada te priznavati vještine, znanje i kompetencije stečene neformalnim i informalnim učenjem.

(5) Smjernice za zapošljavanje u skladu su s novim Unijinim okvirom gospodarskog upravljanja, koji je stupio na snagu 30. travnja 2024. ([5]), te s postojećim zakonodavstvom Unije i raznim inicijativama Unije, uključujući preporuke Vijeća od 14. lipnja 2021. ([6]), 29. studenoga 2021. ([7]), 5. travnja 2022. ([8]), 16. lipnja 2022. ([9]), 28. studenoga 2022. ([10]) 8. prosinca 2022. ([11]), 30. siječnja 2023. ([12]), 12. lipnja 2023. ([13]) i 27. studenoga 2023. ([14]), Preporuku Komisije (EU) 2021/402 ([15]), Rezoluciju Vijeća od 26. veljače 2021. ([16]), komunikacije Komisije od 9. prosinca 2021. o akcijskom planu za socijalnu ekonomiju u kontekstu izgradnje gospodarstva za ljude, od 30. rujna 2020. o akcijskom planu za digitalno obrazovanje 2021. – 2027., od 3. ožujka 2021. o Uniji ravnopravnosti: strategija o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021. – 2030., od 7. rujna 2022. o europskoj strategiji za skrb, od 1. veljače 2023. o industrijskom planu u okviru zelenog plana za doba nulte neto stope emisija, od 25. siječnja 2023. o jačanju socijalnog dijaloga u Europskoj uniji, od 28. rujna 2022. o boljoj procjeni distribucijskog učinka politika država članica te od 20. ožujka 2024. o akcijskom planu u kontekstu manjka radne snage i vještina u EU-u, odluke (EU) 2021/2316 ([17]) i (EU) 2023/936 ([18]) Europskog parlamenta i Vijeća te direktive (EU) 2022/2041 ([19]), (EU) 2022/2381 ([20]), (EU) 2023/970 ([21]) i (EU) 2024/2831 ([22]) Europskog parlamenta i Vijeća.

([5]) Uredba (EU) 2024/1263 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2024. o djelotvornoj koordinaciji ekonomskih politika i multilateralnom proračunskom nadzoru te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1466/97 (SL L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([6]) Preporuka Vijeća (EU) 2021/1004 od 14. lipnja 2021. o uspostavi europskog jamstva za djecu (SL L 223, 22.6.2021., str. 14.).

([7]) Preporuka Vijeća od 29. studenoga 2021. o pristupima kombiniranog učenja za visokokvalitetno i uključivo osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje (SL C 504, 14.12.2021., str. 21.).

([8]) Preporuka Vijeća od 5. travnja 2022. o jačanju veza radi djelotvorne europske suradnje u području visokog obrazovanja (SL C 160, 13.4.2022., str. 1.).

([9]) Preporuka Vijeća od 16. lipnja 2022. o učenju za zelenu tranziciju i održivi razvoj (SL C 243, 27.6.2022., str. 1.), Preporuka Vijeća od 16. lipnja 2022. o europskom pristupu mikrokvalifikacijama za cjeloživotno učenje i zapošljivost (SL C 243, 27.6.2022., str. 10.), Preporuka Vijeća od 16. lipnja 2022. o individualnim računima za učenje (SL C 243, 27.6.2022., str. 26.) i Preporuka Vijeća od 16. lipnja 2022. o osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti (SL C 243, 27.6.2022., str. 35.).

([10]) Preporuka Vijeća od 28. studenoga 2022. o inicijativi „Putevi do školskog uspjeha" i zamjeni Preporuke Vijeća od 28. lipnja 2011. o politikama za smanjenje ranog napuštanja školovanja (SL C 469, 9.12.2022., str. 1.).

([11]) Preporuka Vijeća od 8. prosinca 2022. o pristupu cjenovno pristupačnoj visokokvalitetnoj dugotrajnoj skrbi (SL C 476, 15.12.2022., str. 1.) i Preporuka Vijeća od 8. prosinca 2022. o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju: ciljevi iz Barcelone za 2030. (SL C 484, 20.12.2022., str. 1.).

([12]) Preporuka Vijeća od 30. siječnja 2023. o primjerenom minimalnom dohotku kojim se osigurava aktivno uključivanje (SL C 41, 3.2.2023., str. 1.).

([13]) Preporuka Vijeća od 12. lipnja 2023. o jačanju socijalnog dijaloga u Europskoj uniji (SL C, C/2023/1389, 6.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1389/oj).

([14]) Preporuka Vijeća od 27. studenoga 2023. o razvoju okvirnih uvjeta za socijalnu ekonomiju (SL C, C/2023/1344, 29.11.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1344/oj).

([15]) Preporuka Komisije (EU) 2021/402 od 4. ožujka 2021. o učinkovitoj aktivnoj potpori zapošljavanju nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19 (EASE) (SL L 80, 8.3.2021., str. 1.).

([16]) Rezolucija Vijeća o strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja u smjeru europskog prostora obrazovanja i šire (2021. – 2030.) (SL C 66, 26.2.2021., str. 1.).

([17]) Odluka (EU) 2021/2316 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. prosinca 2021. o Europskoj godini mladih (2022) (SL L 462, 28.12.2021., str. 1.).

([18]) Odluka (EU) 2023/936 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 2023. o Europskoj godini vještina (SL L 125, 11.5.2023., str. 1.).

([19]) Direktiva (EU) 2022/2041 Europskog parlamenta i Vijeća od 19. listopada 2022. o primjerenim minimalnim plaćama u Europskoj uniji (SL L 275, 25.10.2022., str. 33.).

([20]) Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća (EU) 2022/2381 od 23. studenoga 2022. o poboljšanju rodne ravnoteže među direktorima uvrštenih trgovačkih društava i o povezanim mjerama (SL L 315, 7.12.2022., str. 44.).

([21]) Direktiva (EU) 2023/970 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 2023. o jačanju primjene načela jednakih plaća muškaraca i žena za jednak rad ili rad jednake vrijednosti putem transparentnosti plaća i mehanizama izvršenja (SL L 132, 17.5.2023., str. 21.).

([22]) Direktiva (EU) 2024/2831 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2024. o poboljšanju radnih uvjeta u radu putem platformi (SL L, 2024/2831, 11.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/2831/oj).

(6) Europski semestar udružuje razne instrumente u sveobuhvatan okvir za integriranu multilateralnu koordinaciju i nadzor ekonomskih politika i politika zapošljavanja u Uniji. S pomoću europskog semestra nastoji se ostvariti okolišnu održivost, produktivnost, pravednost i makroekonomsku stabilnost te on u tu svrhu uključuje načela europskog stupa socijalnih prava, koji su Europski parlament, Vijeće i Komisija proglasili u studenome 2017. ([23]) („europski stup socijalnih prava"), i njegov alat za praćenje, pregled socijalnih pokazatelja, čime se ujedno omogućuje analiza rizika i izazova za uzlaznu socijalnu konvergenciju u Uniji, i predviđa snažnu suradnju sa socijalnim partnerima, civilnim društvom i drugim dionicima. Europskim semestrom također se podupire ostvarivanje ciljeva održivog razvoja koje su utvrdili Ujedinjeni narodi. Ekonomske politike i politike zapošljavanja Unije i država članica trebale bi biti usko povezane s pravednom tranzicijom Unije prema klimatski neutralnom, okolišno održivom i digitalnom gospodarstvu te bi njima trebalo povećati konkurentnost i produktivnost, osigurati primjerene radne uvjete, poticati inovacije, promicati demokraciju na radnom mjestu, socijalni dijalog, socijalnu pravdu, jednake mogućnosti i uzlaznu socioekonomsku konvergenciju, suzbijati nejednakosti i regionalne razlike i boriti se protiv siromaštva te promicati socijalnu isključenost.

(7) Klimatske promjene i drugi izazovi povezani s okolišem, potreba za osiguravanjem pravedne zelene tranzicije, energetska neovisnost i veća konkurentnost industrija s nultom neto stopom emisija te potreba za osiguravanjem otvorene strateške autonomije Europe, kao i razvoj digitalizacije, umjetne inteligencije i ekonomije platformi, povećanje učestalosti rada na daljinu i demografske promjene korjenito preobražavaju gospodarstva i društva u Uniji. Unija i njezine države članice trebaju surađivati kako bi djelotvorno i proaktivno pristupile takvim strukturnim kretanjima i, prema potrebi, prilagodile postojeće sustave i povezane politike, imajući u vidu blisku međuovisnost gospodarstava i tržištâ rada država članica. Za to je potrebno koordinirano, ambiciozno i djelotvorno djelovanje u okviru politika na razini Unije i na nacionalnoj razini, uz priznavanje uloge socijalnih partnera, u skladu s UFEU-om i s odredbama Unije o gospodarskom upravljanju, uzimajući u obzir europski stup socijalnih prava. Takvim bi djelovanjem u okviru politika trebalo obuhvatiti poticanje održivog ulaganja u svim regijama Unije i ponovno iskazanu predanost reformama i ulaganjima koji se odvijaju prema odgovarajućem rasporedu i kojima se potiču održiv i uključiv gospodarski rast, otvaranje kvalitetnih radnih mjesta, produktivnost, pravedni radni uvjeti, socijalna i teritorijalna kohezija, uzlazna socioekonomska konvergencija, otpornost i provedba fiskalne odgovornosti. Kako je navedeno u Preporuci od 16. lipnja 2022. o učenju za zelenu tranziciju i održivi razvoj, sustavnim uključivanjem dimenzije obrazovanja i osposobljavanja u druge politike povezane sa zelenom tranzicijom i održivim razvojem u cjeloživotnoj perspektivi može se poduprijeti provedba tih politika. Potporu bi trebalo pružiti iz postojećih programa financiranja sredstvima Unije, a posebno iz Mehanizma za oporavak i otpornost uspostavljenog Uredbom (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća ([24]) i fondova kohezijske politike, uključujući Europski socijalni fond plus uspostavljen Uredbom (EU) 2021/1057 Europskog parlamenta i Vijeća ([25]) i Europski fond za regionalni razvoj uređen Uredbom (EU) 2021/1058 Europskog parlamenta i Vijeća ([26]), kao i iz Fonda za pravednu tranziciju uspostavljenog Uredbom (EU) 2021/1056 Europskog parlamenta i Vijeća ([27]). Djelovanjem u okviru politika trebalo bi kombinirati mjere koje se odnose na ponudu i potražnju, uzimajući pritom u obzir utjecaj takvih mjera na gospodarstvo, okoliš, zapošljavanje i društvo.

(8) U europskom stupu socijalnih prava utvrđeno je dvadeset načela i prava za potporu pravednim tržištima rada i sustavima socijalne skrbi koji dobro funkcioniraju, strukturiranih u tri kategorije: jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, pravedni radni uvjeti te socijalna zaštita i uključenost. Ta načela i prava temelj su strateškog usmjerenja Unije i njima se osigurava da tranzicija prema klimatskoj neutralnosti, održivost okoliša i digitalizacija te demografske promjene budu socijalno pravedne i poštene te da se njima očuva teritorijalna kohezija. Europski stup socijalnih prava, s popratnim pregledom socijalnih pokazatelja, čini smjernice za praćenje uspješnosti država članica u području zapošljavanja i socijalnih pitanja, uključujući uzlaznu socijalnu konvergenciju u Uniji, u okviru europskog semestra, za poticanje reformi i ulaganja na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini i za postizanje ravnoteže između „socijalnog" i „tržišnog" u današnjem modernom gospodarstvu, među ostalim promicanjem socijalne ekonomije. Komisija je 4. ožujka 2021. predstavila Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava („Akcijski plan"), uključujući ambiciozne, no realistične glavne ciljeve Unije za 2030. u pogledu zapošljavanja

([23]) Međuinstitucijski proglas o europskom stupu socijalnih prava (SL C 428, 13.12.2017., str. 10.).
([24]) Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost (SL L 57, 18.2.2021., str. 17.).
([25]) Uredba (EU) 2021/1057 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o uspostavi Europskog socijalnog fonda plus (ESF+) i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1296/2013 (SL L 231, 30.6.2021., str. 21.).
([26]) Uredba (EU) 2021/1058 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o Europskom fondu za regionalni razvoj i Kohezijskom fondu (SL L 231, 30.6.2021., str. 60.).
([27]) Uredba (EU) 2021/1056 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o uspostavi Fonda za pravednu tranziciju (SL L 231, 30.6.2021., str. 1.).

(najmanje 78 % stanovništva u dobi od 20 do 64 godine trebalo bi biti zaposleno), vještina (najmanje 60 % svih odraslih osoba trebalo bi svake godine sudjelovati u nekom obliku osposobljavanja) i smanjenja siromaštva (broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti trebao bi biti smanjen za barem 15 milijuna, što uključuje pet milijuna djece) („glavni ciljevi Unije za 2030.”), kao i komplementarne podciljeve, te revidirani pregled socijalnih pokazatelja.

(9) Na sastanku na vrhu o socijalnim pitanjima održanom u Portu 8. svibnja 2021. šefovi država ili vlada potvrdili su da će provedba europskog stupa socijalnih prava ojačati napredak Unije prema digitalnoj, zelenoj i pravednoj tranziciji i doprinijeti uzlaznoj socijalnoj i ekonomskoj konvergenciji te odgovoru na demografske izazove. Šefovi država ili vlada naglasili su da su socijalna dimenzija, socijalni dijalog i aktivna uključenost socijalnih partnera u središtu izuzetno konkurentnog socijalnog tržišnoga gospodarstva te su pozdravili nove glavne ciljeve Unije. Potvrdili su svoju odlučnost da, kao što je utvrđeno Strateškim programom Europskog vijeća za razdoblje 2019. – 2024., nastave s jačanjem provedbe europskog stupa socijalnih prava na razini Unije i na nacionalnoj razini, uzimajući u obzir odgovarajuće nadležnosti te načela supsidijarnosti i proporcionalnosti. Naposljetku, naglasili su važnost pomnog praćenja, među ostalim na najvišoj razini, napretka postignutog u provedbi europskog stupa socijalnih prava i glavnih ciljeva Unije za 2030.

(10) Glavni ciljevi Unije za 2030. pozdravljeni su na sastanku na vrhu šefova država ili vlada o socijalnim pitanjima održanom u Portu i na sastanku Europskog vijeća održanom u lipnju 2021. Oni će, zajedno s pregledom socijalnih pokazatelja, pomoći u praćenju napretka u provedbi načelâ europskog stupa socijalnih prava u sklopu okvira za koordinaciju politika u kontekstu europskog semestra. Osim toga, na sastanku na vrhu o socijalnim pitanjima održanom u Portu države članice pozvane su da postave ambiciozne nacionalne ciljeve koji bi, uzimajući u obzir početni položaj svake države članice, trebali činiti odgovarajući doprinos postizanju glavnih ciljeva Unije za 2030. Od rujna 2021. do lipnja 2022. države članice dostavile su svoje nacionalne ciljeve na poziv Komisije. Na sastanku Vijeća za zapošljavanje, socijalnu politiku, zdravstvo i pitanja potrošača održanom u lipnju 2022. ministri država članica naglasili su važnost pomnog praćenja napretka postignutog u provedbi europskog stupa socijalnih prava i glavnih ciljeva Unije za 2030. U skladu s tim, napredak u ostvarivanju tih nacionalnih ciljeva prati se u Zajedničkom izvješću o zapošljavanju koje je Vijeće donijelo 11. ožujka 2024. („Zajedničko izvješće o zapošljavanju za 2024.”) i uključen je u alate za praćenje europskog semestra. Osim toga, Zajedničko izvješće o zapošljavanju za 2024. sadržavalo je, na pokusnoj osnovi, „prvu fazu analize po zemljama” o potencijalnim rizicima za uzlaznu socijalnu konvergenciju, utemeljenu na značajkama okvira za socijalnu konvergenciju, u kojoj je utvrđeno da se sedam država članica suočava s potencijalnim rizicima. Taj je zaključak rezultirao dubljom „drugom fazom analize” za tih sedam država članica, koja je pokazala da opći izazovi nisu potvrđeni za sve njih.

(11) Nakon invazije Rusije na Ukrajinu Europsko vijeće u svojim je zaključcima od 24. veljače 2022. osudilo postupke Rusije kojima ugrožava europsku i globalnu sigurnost i stabilnost te izrazilo solidarnost s ukrajinskim stanovništvom, naglašavajući da Rusija time krši međunarodno pravo i načela Povelje Ujedinjenih naroda. U trenutačnom kontekstu, privremenom zaštitom, kako je odobrena Provedbenom odlukom Vijeća (EU) 2022/382 ([28]) i produljena Provedbenom odlukom Vijeća (EU) 2023/2409 ([29]), u Uniji se pruža brza i djelotvorna pomoć raseljenim osobama koje bježe od agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine te se tim raseljenim osobama omogućuje da u cijeloj Uniji ostvaruju minimalna prava koja im pružaju odgovarajuću razinu zaštite. Sudjelovanjem na tržištima rada Unije osobe raseljene iz Ukrajine mogu i dalje doprinositi jačanju gospodarstva Unije i pomagati svojoj zemlji i sunarodnjacima koji su ostali u Ukrajini. Stečeno iskustvo i vještine u budućnosti mogu doprinijeti ponovnoj izgradnji Ukrajine. Kad su posrijedi djeca i adolescenti bez pratnje, privremenom zaštitom daje im se pravo na zakonsko skrbništvo te pristup odgoju i obrazovanju. Države članice trebale bi i dalje uključivati socijalne partnere u osmišljavanje, provedbu i evaluaciju mjera politike čiji je cilj prevladavanje izazova u pogledu zapošljavanja i vještina, što uključuje priznavanje kvalifikacija osoba raseljenih iz Ukrajine. Socijalni partneri imaju ključnu ulogu u ublažavanju posljedica tog rata kad je riječ o očuvanju radnih mjesta i proizvodnje.

(12) U reformama tržišta rada, uključujući nacionalne mehanizme za određivanje plaća, trebalo bi poštovati nacionalne prakse socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja, kao i autonomiju socijalnih partnera, kako bi se osigurale pravedne plaće koje omogućuju pristojan životni standard, održiv rast i uzlaznu socioekonomsku konvergenciju.

([28]) Provedbena odluka Vijeća (EU) 2022/382 od 4. ožujka 2022. o utvrđivanju postojanja masovnog priljeva raseljenih osoba iz Ukrajine u smislu članka 5. Direktive 2001/55/EZ koja ima učinak uvođenja privremene zaštite (SL L 71, 4.3.2022., str. 1.)

([29]) Provedbena odluka Vijeća (EU) 2023/2409 od 19. listopada 2023. o produljenju privremene zaštite kako je uvedena Provedbenom odlukom (EU) 2022/382 (SL L, 2023/2409, 24.10.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/2409/oj).

Trebalo bi se omogućiti da se u takvim reformama u opsežnoj mjeri uzmu u obzir socioekonomski čimbenici, uključujući poboljšanja u pogledu održivosti, konkurentnosti, inovacija, otvaranja kvalitetnih radnih mjesta, pravednih radnih uvjeta, demokracije na radnom mjestu, rodne ravnopravnosti, siromaštva unatoč zaposlenju, obrazovanja, osposobljavanja i vještina, javnog zdravlja, socijalne zaštite i uključenosti te stvarnog dohotka. Na sastanku na vrhu u Val Duchesseu 2024. ponovno je potvrđena važnost socijalnog dijaloga u prevladavanju izazova u svijetu rada, uključujući nedostatak radne snage i vještina.

(13) Za provedbu reformi i ulaganja koji su u skladu s prioritetima Unije države članice dobivaju potporu iz Mehanizma za oporavak i otpornost i drugih fondova Unije, čime gospodarstva i društva u Uniji postaju održivija i otpornija te bolje pripremljena za zelenu i digitalnu tranziciju u promjenjivom kontekstu koji je uslijedio nakon pandemije bolesti COVID-19. Agresivni rat Rusije protiv Ukrajine dodatno je pogoršao postojeće socioekonomske izazove jer su više cijene energije posebno utjecale na kućanstva s niskim dohotkom. Države članice i Unija trebale bi nastaviti ublažavati socijalne i gospodarske učinke i učinke na zapošljavanje te osiguravati da tranzicije budu socijalno pravedne i poštene, također s obzirom na činjenicu da će veća otvorena strateška autonomija i ubrzana zelena tranzicija doprinijeti smanjenju ovisnosti o uvozu energije i drugih strateških proizvoda i tehnologija, posebno iz Rusije. Nužno je jačati otpornost i nastaviti graditi uključivije i povezanije društvo u kojem su građani zaštićeni i osnaženi za rano prepoznavanje promjena i upravljanje njima te u kojem mogu aktivno sudjelovati u društvenom i gospodarskom životu.

(14) Potreban je koherentan skup aktivnih politika tržišta rada, koji bi se sastojao od privremenih i ciljanih poticaja za zapošljavanje i prelazak s jednog radnog mjesta na drugo, politika u području vještina, uključujući učenje za zelenu tranziciju i održivi razvoj, te ciljanih, djelotvornih i prilagodljivih usluga povezanih sa zapošljavanjem, kako bi se poduprle tranzicije na tržištu rada i u potpunosti iskoristio neiskorišteni potencijal tržišta rada, među ostalim u skladu s pristupom aktivnog uključivanja te s obzirom na zelenu i digitalnu transformaciju. Trebalo bi osigurati primjerene radne uvjete, što uključuje zdravlje i sigurnost na radu, kao i mentalno i fizičko zdravlje radnika.

(15) Trebalo bi se boriti protiv diskriminacije u svim oblicima, osigurati rodnu ravnopravnost i podupirati zapošljavanje skupina koje su nedovoljno zastupljene na tržištu rada. Trebalo bi osigurati jednak pristup i jednake mogućnosti za sve te smanjiti siromaštvo i socijalnu isključenost, osobito djece, osoba s invaliditetom i Roma, posebno osiguravanjem djelotvornog funkcioniranja tržištâ rada te primjerenih i uključivih sustava socijalne zaštite, kako je utvrđeno u preporukama Vijeća od 8. studenoga 2019. ([30]) i od 30. siječnja 2023. ([31]). Osim toga, trebalo bi ukloniti prepreke uključivom obrazovanju, osposobljavanju, cjeloživotnom učenju i sudjelovanju na tržištu rada usmjerenima na budućnost. Države članice trebale bi ulagati u rani i predškolski odgoj i obrazovanje, u skladu s europskim jamstvom za djecu i Preporukom o ciljevima iz „Barcelone za 2030.", u povećanje privlačnosti i uključivosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, u skladu s Preporukom Vijeća od 24. studenoga 2020. ([32]), te u digitalne i zelene vještine, u skladu s Akcijskim planom za digitalno obrazovanje i preporukama o učenju za zelenu tranziciju i održivi razvoj te o inicijativi „Putevi do školskog uspjeha". Pristup cjenovno pristupačnom i primjerenom stanovanju, među ostalim putem socijalnog stanovanja, nužan je uvjet za osiguravanje jednakih mogućnosti. Problem beskućništva trebalo bi rješavati prije svega preventivnim mjerama i promicanjem pristupa trajnom stanovanju te pružanjem usluga potpore. Pravodoban i jednak pristup cjenovno pristupačnoj visokokvalitetnoj dugotrajnoj skrbi, u skladu s Preporukom Vijeća od 8. prosinca 2022. ([33]), i zdravstvenim uslugama, uključujući prevenciju i promicanje zdravstvene skrbi, osobito je važan s obzirom na potencijalne buduće zdravstvene rizike i u kontekstu društava koja stare. Trebalo bi dodatno raditi na ostvarivanju potencijala osoba s invaliditetom da doprinose gospodarskom rastu i društvenom razvoju, u skladu sa Strategijom o pravima osoba s invaliditetom, u kojoj su države članice pozvane da utvrde ciljeve za osobe s invaliditetom u području zapošljavanja i obrazovanja odraslih. U Strateškom okvir EU-a za Rome ([34]) ističu se kapaciteti marginaliziranih romskih zajednica za smanjenje nedostatka radne snage i vještina, a cilj mu je razliku u zapošljavanju između Roma i opće populacije smanjiti za barem 50 %. Nove tehnologije i radna mjesta koja se neprestano mijenjaju u cijeloj Uniji omogućuju

([30]) Preporuka Vijeća od 8. studenoga 2019. o pristupu radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti (SL C 387, 15.11.2019., str. 1.).

([31]) Preporuka Vijeća od 30. siječnja 2023. o primjerenom minimalnom dohotku kojim se osigurava aktivno uključivanje (SL C 41, 3.2.2023., str. 1.).

([32]) Preporuka Vijeća od 24. studenoga 2020. o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (SOO) za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i otpornost (SL C 417, 2.12.2020., str. 1.).

([33]) Preporuka Vijeća od 8. prosinca 2022. o pristupu cjenovno pristupačnoj i visokokvalitetnoj dugotrajnoj skrbi (SL C 476, 15.12.2022., str. 1.).

([34]) Komunikacija Komisije od 7. listopada 2020. pod nazivom „Unija ravnopravnosti: Strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma" i Preporuka Vijeća od 12. ožujka 2021. o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma (SL C 93, 19.3.2021., str. 1.).

fleksibilnije radne aranžmane, kao i veću produktivnost i bolju ravnotežu između poslovnog i privatnog života, te istodobno doprinose ispunjavanju obveza Unije u području okoliša. Te promjene donose i nove izazove na tržišta rada, što utječe na radne uvjete, zdravlje i sigurnost na radu te djelotvoran pristup radnika i samozaposlenih osoba primjerenoj socijalnoj zaštiti. Države članice trebale bi, u suradnji sa socijalnim partnerima, osigurati da se novi oblici organizacije rada pretoče u kvalitetne poslove, zdrava i sigurna radna mjesta i primjerene radne uvjete, kao i ravnotežu između poslovnog i privatnog života te aktivno i zdravo starenje, uz zadržavanje postojećih radničkih i socijalnih prava, i jačanje europskog socijalnog modela.

(16) Integrirane smjernice trebale bi poslužiti kao osnova za preporuke za pojedine zemlje koje Vijeće upućuje državama članicama. Države članice trebale bi u potpunosti iskoristiti svoja sredstva u okviru inicijative REACT-EU stavljena na raspolaganje u skladu s Uredbom (EU) 2020/2221 Europskog parlamenta i Vijeća ([35]), kojom se jačaju fondovi kohezijske politike i Fond europske pomoći za najpotrebitije do 2023. Zbog aktualne krize u Ukrajini Uredba (EU) 2020/2221 dodatno je dopunjena Uredbom (EU) 2022/562 Europskog parlamenta i Vijeća ([36]), kao i dodatnom izmjenom Uredbe (EU) 2021/1060 Europskog parlamenta i Vijeća ([37]) u pogledu povećanog pretfinanciranja za inicijativu REACT-EU te novim jediničnim troškom kako bi se ubrzala integracija osoba koje iz Ukrajine dolaze u Uniju, kako je predviđeno u Uredbi (EU) 2022/613 Europskog parlamenta i Vijeća ([38]). Osim toga, za programsko razdoblje 2021. – 2027. države članice trebale bi u potpunosti iskoristiti Europski socijalni fond plus, Europski fond za regionalni razvoj, Mehanizam za oporavak i otpornost i druge fondove Unije, uključujući Fond za pravednu tranziciju i fond InvestEU uspostavljen Uredbom (EU) 2021/523 Europskog parlamenta i Vijeća ([39]), kao i Instrument za tehničku potporu, radi poticanja kvalitetnog zapošljavanja i socijalnih ulaganja, borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, suzbijanja diskriminacije, osiguravanja pristupačnosti i uključenosti i promicanja prilika za usavršavanje i prekvalifikaciju radne snage, cjeloživotnog učenja i visokokvalitetnog obrazovanja i osposobljavanja za sve, uključujući digitalnu pismenost i vještine, kako bi se građane osnažilo znanjem i kvalifikacijama potrebnima za digitalno i zeleno gospodarstvo. Države članice trebale bi u potpunosti iskoristiti Europski fond za prilagodbu globalizaciji za radnike koji su proglašeni viškom, uspostavljen Uredbom (EU) 2021/691 Europskog parlamenta i Vijeća ([40]), radi pružanja potpore radnicima koji su izgubili posao zbog velikih restrukturiranja, kao što su socioekonomske preobrazbe koje su rezultat globalnih trendova te tehnoloških i okolišnih promjena. Iako su integrirane smjernice upućene državama članicama i Uniji, trebalo bi ih provoditi u partnerstvu sa svim nacionalnim, regionalnim i lokalnim tijelima, u bliskoj suradnji s parlamentima, kao i sa socijalnim partnerima te predstavnicima civilnog društva.

(17) Odbor za zapošljavanje i Odbor za socijalnu zaštitu trebali bi pratiti kako se odgovarajuće politike provode s obzirom na Smjernice za zapošljavanje, u skladu sa svojim ovlastima na temelju UFEU-a. Ti odbori i pripremna tijela Vijeća koja su uključena u koordiniranje ekonomskih i socijalnih politika trebali bi blisko surađivati. Trebalo bi održavati dijalog o politikama između Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije, posebice u pogledu Smjernica za zapošljavanje.

(18) Provedeno je savjetovanje s Odborom za socijalnu zaštitu,

([35]) Uredba (EU) 2020/2221 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. prosinca 2020. o izmjeni Uredbe (EU) br. 1303/2013 u pogledu dodatnih sredstava i provedbenih mehanizama radi pružanja pomoći u sanaciji krize u kontekstu pandemije bolesti COVID-19 i njezinih socijalnih posljedica te u pripremi zelenog, digitalnog i otpornog oporavka gospodarstva (REACT-EU) (SL L 437, 28.12.2020., str. 30.).

([36]) Uredba (EU) 2022/562 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. travnja 2022. o izmjeni uredaba (EU) br. 1303/2013 i (EU) br. 223/2014 u pogledu djelovanja kohezijske politike za izbjeglice u Europi (CARE) (SL L 109, 8.4.2022., str. 1.).

([37]) Uredba (EU) 2021/1060 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o utvrđivanju zajedničkih odredaba o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu plus, Kohezijskom fondu, Fondu za pravednu tranziciju i Europskom fondu za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu te financijskih pravila za njih i za Fond za azil, migracije i integraciju, Fond za unutarnju sigurnost i Instrument za financijsku potporu u području upravljanja granicama i vizne politike (SL L 231, 30.6.2021., str. 159.).

([38]) Uredba (EU) 2022/613 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. travnja 2022. o izmjeni uredaba (EU) br. 1303/2013 i (EU) br. 223/2014 u pogledu povećanog pretfinanciranja iz sredstava inicijative REACT-EU i uvođenja jediničnog troška (SL L 115, 13.4.2022., str. 38.).

([39]) Uredba (EU) 2021/523 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. ožujka 2021. o uspostavi programa InvestEU i izmjeni Uredbe (EU) 2015/1017 (SL L 107, 26.3.2021., str. 30.).

([40]) Uredba (EU) 2021/691 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. travnja 2021. o Europskom fondu za prilagodbu globalizaciji za radnike koji su proglašeni viškom (EGF) i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1309/2013. (SL L 153, 3.5.2021., str. 48.).

DONIJELO JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Donose se Smjernice za politike zapošljavanja država članica („Smjernice za zapošljavanje”), kako su navedene u Prilogu. Smjernice za zapošljavanje dio su integriranih smjernica.

Članak 2.

Države članice u svojim politikama zapošljavanja i programima reformi uzimaju u obzir Smjernice za zapošljavanje, o čemu izvješćuju u skladu s člankom 148. stavkom 3. UFEU-a.

Članak 3.

Ova je Odluka upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 2. prosinca 2024.

Za Vijeće

Predsjednik

NAGY M.

PRILOG

Smjernica br. 5: Povećanje potražnje za radnom snagom

Države članice trebale bi aktivno promicati održivo socijalno tržišno gospodarstvo te olakšavati i podupirati ulaganja u otvaranje kvalitetnih radnih mjesta, uz iskorištavanje potencijala povezanog s digitalnom i zelenom tranzicijom, s obzirom na glavnu ciljnu vrijednost Unije i nacionalne ciljeve za 2030. u pogledu zapošljavanja. U tu svrhu trebale bi smanjiti prepreke s kojima se poduzeća susreću pri zapošljavanju, poticati odgovorno poduzetništvo i stvarno samozapošljavanje, a posebice podupirati osnivanje i rast mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća, među ostalim pristupom financiranju i iskorištavanjem potencijala kružnoga gospodarstva koje se temelji na obnovljivim izvorima energije. Države članice trebale bi aktivno promicati razvoj socijalne ekonomije, uključujući socijalna poduzeća, i iskoristiti njezin puni potencijal. Trebale bi razviti relevantne mjere i strategije za socijalnu ekonomiju te poticati socijalne inovacije i poslovne modele kojima se stvaraju kvalitetne mogućnosti zapošljavanja i osigurava socijalna skrb, posebno na lokalnoj razini, među ostalim u kružnom gospodarstvu i na područjima koja su najviše pogođena prelaskom na zeleno gospodarstvo, uključujući ciljanom financijskom i tehničkom potporom.

Za jačanje otpornosti na moguće gospodarske šokove i/ili šokove na tržištu rada ili trajne strukturne promjene važnu ulogu imaju dobro osmišljeni programi skraćenog radnog vremena i slični aranžmani. Oni mogu pomoći u strukturnim transformacijama olakšavanjem i podupiranjem procesa restrukturiranja i preraspodjele radne snage iz sektora u opadanju na sektore u nastajanju, čime se povećavaju produktivnost i konkurentnost, zadržavaju radna mjesta i pomaže u modernizaciji gospodarstva, među ostalim razvojem povezanih vještina. Trebalo bi razmotriti dobro osmišljene poticaje za zapošljavanje i tranziciju te mjere usavršavanja i prekvalifikacije, koje bi se razvilo u bliskoj suradnji sa socijalnim partnerima, kako bi se poduprlo otvaranje kvalitetnih radnih mjesta i prelaske s jednog radnog mjesta na drugo tijekom cijelog radnog vijeka te odgovorilo na problem nedostatka radne snage i vještina, među ostalim s obzirom na digitalnu i zelenu transformaciju, demografske promjene te učinak agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine.

Oporezivanje bi trebalo preusmjeriti s rada na druge izvore kojima se više podupiru zapošljavanje i uključiv rast i koji su usklađeni s klimatskim i okolišnim ciljevima, uzimajući u obzir učinak preraspodjele poreznog sustava te njegove učinke na sudjelovanje žena na tržištu rada, istodobno štiteći prihode potrebne za primjerenu socijalnu zaštitu i rashode kojima se potiče rast.

Države članice, uključujući one u kojima postoje zakonske minimalne plaće, trebale bi promicati kolektivno pregovaranje o određivanju plaća i osigurati djelotvorno sudjelovanje socijalnih partnera na transparentan i predvidljiv način i tako omogućiti odgovarajuće prilagođavanje plaća kretanjima produktivnosti te stvarati uvjete za pravedne plaće koje omogućuju dostojan životni standard, pri čemu bi posebnu pozornost trebale posvetiti skupinama s nižim i srednjim prihodima radi postizanja uzlazne socioekonomske konvergencije. U okviru mehanizama određivanja plaća trebalo bi uzeti u obzir i socioekonomske uvjete, što uključuje rast zaposlenosti, konkurentnost, kupovnu moć te regionalna i sektorska kretanja. Poštujući nacionalnu praksu i autonomiju socijalnih partnera, države članice i socijalni partneri trebali bi osigurati da svi radnici imaju adekvatne plaće ostvarivanjem koristi, izravno ili neizravno, od kolektivnih ugovora ili odgovarajućih zakonskih minimalnih plaća, uzimajući u obzir njihov učinak na konkurentnost, otvaranje kvalitetnih radnih mjesta, kupovnu moć i siromaštvo unatoč zaposlenju.

Smjernica br. 6: Poboljšanje ponude radne snage i pristupa zapošljavanju, cjeloživotno stjecanje vještina i kompetencija

U kontekstu digitalne i zelene tranzicije, demografskih promjena i agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine države članice trebale bi promicati održivost, produktivnost, konkurentnost, zapošljivost, uključivost i razvoj ljudskog kapitala poticanjem stjecanja vještina i kompetencija tijekom cijelog života i odgovaranjem na trenutačne i buduće potrebe tržišta rada, i s obzirom na glavnu ciljnu vrijednost Unije i nacionalne ciljeve za 2030. u pogledu vještina. Države članice trebale bi modernizirati svoje sustave obrazovanja i osposobljavanja i ulagati u njih kako bi osigurale visokokvalitetno i uključivo obrazovanje i osposobljavanje, uključujući strukovno obrazovanje i osposobljavanje, poboljšale obrazovne ishode i mogućnosti za razvoj vještina i kompetencija, među ostalim onih potrebnih za zelenu i digitalnu tranziciju, te bi trebale osigurati pristup digitalnom učenju, jezičnom osposobljavanju (npr. u slučaju izbjeglica, među ostalim iz Ukrajine ili radi olakšavanja pristupa tržištu rada u prekograničnim regijama) i stjecanje poduzetničkih vještina. Države članice trebale bi

surađivati sa socijalnim partnerima, pružateljima obrazovanja i osposobljavanja, poduzećima i drugim dionicima kako bi se uklonile strukturne slabosti u sustavima obrazovanja i osposobljavanja te poboljšale njihova kvaliteta i relevantnost na tržištu rada, među ostalim ciljanom financijskom i tehničkom potporom. Time bi se doprinijelo i zelenoj i digitalnoj tranziciji, rješavanju problema neusklađenosti postojećih i traženih vještina i nedostatka radne snage, među ostalim za aktivnosti povezane s industrijama s nultom neto stopom emisija i digitalnim industrijama, uključujući one relevantne za gospodarsku sigurnost EU-a, i za aktivnosti povezane sa zelenom tranzicijom, kao što su uvođenje energije iz obnovljivih izvora ili obnova zgrada.

Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti suočavanju s izazovima povezanima s obrazovnim rezultatima mladih, posebno u području osnovnih vještina. Potrebno je djelovati kako bi se odgovorilo na izazove s kojima se suočava nastavnička struka, uključujući njezinu privlačnost, rješavanje problema nedostatka nastavnika i potrebu za ulaganjem u kompetencije učitelja i nastavnika u području digitalnih vještina. U sustavima obrazovanja i osposobljavanja svi bi učenici i polaznici trebali steći ključne kompetencije, uključujući osnovne i digitalne vještine, te transverzalne kompetencije i sposobnost kritičkog razmišljanja s obzirom na prijetnju koju predstavljaju dezinformacije, kako bi se postavili temelji za prilagodljivost i otpornost tijekom života, osiguravajući pritom da su učitelji i nastavnici spremni poticati te kompetencije kod učenika i polaznika. Države članice trebale bi pomoći radno sposobnim odraslim osobama da pristupe osposobljavanju, podizati svijest i među poslodavcima o važnosti radnog okruženja pogodnog za cjeloživotno učenje i povećati poticaje i motivaciju pojedinaca za traženje osposobljavanja, među ostalim, prema potrebi, individualnim računima za učenje, te osiguravanjem njihove prenosivosti prilikom promjene radnog mjesta, kao i putem pouzdanog sustava procjene kvalitete osposobljavanja. Države članice trebale bi razmotriti upotrebu mikrokvalifikacija za potporu cjeloživotnom učenju i zapošljivosti. Svima bi trebale omogućiti da predviđaju potrebe tržišta rada i bolje im se prilagode, posebice kontinuiranim usavršavanjem i prekvalifikacijom te pružanjem integriranog usmjeravanja i savjetovanja, u svrhu podupiranja pravedne i poštene tranzicije za sve, jačanja rezultata u području zapošljavanja i socijalnih pitanja te produktivnosti, rješavanja pitanja manjka radne snage i neusklađenosti postojećih i traženih vještina, poboljšanja opće otpornosti gospodarstva na šokove i olakšavanja potencijalnih prilagodbi.

Države članice trebale bi poticati jednake mogućnosti za sve uklanjanjem nejednakosti u sustavima obrazovanja i osposobljavanja, uključujući u smislu regionalne pokrivenosti. Djeci bi osobito trebalo omogućiti pristup cjenovno pristupačnom i visokokvalitetnom ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, u skladu s novim „ciljevima iz Barcelone" i europskim jamstvom za djecu, države članice trebale bi povećati ukupnu razinu kvalifikacija, smanjiti broj osoba koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje, podupirati jednak pristup obrazovanju za djecu iz skupina u nepovoljnom položaju i udaljenih područja, povećati privlačnost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, podupirati pristup tercijarnom obrazovanju i njegovo završavanje te povećati broj osoba s diplomom u području znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM) u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju i tercijarnom obrazovanju, posebno žena. Trebalo bi podupirati i najbolje rezultate i izvrsnost u obrazovnim ishodima s obzirom na njihovu ulogu u poticanju budućeg inovacijskog potencijala EU-a. Države članice trebale bi mladima olakšati prijelaz iz obrazovanja na tržište rada kvalitetnim pripravništvom i naukovanjem te povećati sudjelovanje odraslih u kontinuiranom učenju, posebno među učenicima i polaznicima u nepovoljnom položaju i najmanje kvalificiranima, uklanjanjem rodno specifičnih i drugih prepreka koje mogu utjecati na njihov pristup i sudjelovanje. Uzimajući u obzir nove zahtjeve digitalnog i zelenog društva te društva koje stari, države članice trebale bi unaprijediti i povećati ponudu i primjenu fleksibilnog početnog i trajnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, pospješiti učenje kroz rad u svojim sustavima strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, među ostalim u okviru pristupačnog, kvalitetnog i učinkovitog naukovanja, te podupirati niskokvalificirane odrasle osobe da zadrže svoju zapošljivost. Trebalo bi pružiti mogućnosti osposobljavanja kako bi se radnicima omogućilo pohađanje programa osposobljavanja tijekom radnog vremena (bez troškova za radnike). Nadalje, države članice trebale bi povećati relevantnost tercijarnog obrazovanja i, prema potrebi, istraživanja za tržište rada, poboljšati praćenje i predviđanje vještina, povećati vidljivost i usporedivost vještina i kvalifikacija, uključujući one stečene u inozemstvu, i osigurati dosljedniju primjenu klasifikacija na razini EU-a (tj. ESCO), te povećati mogućnosti za priznavanje i vrednovanje vještina i kompetencija stečenih izvan formalnog obrazovanja i osposobljavanja, među ostalim za izbjeglice i osobe obuhvaćene privremenom zaštitom. Osim iskorištavanja neiskorištenog potencijala domaće radne snage EU-a, privlačenje talenata i vještina iz trećih zemalja upravljanjem migracijama, sprečavanjem izrabljivačkih radnih uvjeta i suzbijanjem neprijavljenog rada može doprinijeti i rješavanju problema nedostatka vještina i radne snage, uključujući one povezane sa zelenom i digitalnom tranzicijom, kao što su sektori u području STEM-a te zdravstvo i dugotrajna skrb.

Države članice trebale bi nezaposlenim i neaktivnim osobama pružiti djelotvornu, pravodobnu, koordiniranu i prilagođenu pomoć koja se temelji na pružanju potpore u traženju posla, osposobljavanju, usavršavanju i prekvalifikaciji i pristupu drugim potpornim uslugama, uz posvećivanje posebne pozornosti osobama u ranjivom položaju i osobama koje su pogođene zelenom i digitalnom tranzicijom ili šokovima na tržištu rada. Kako bi se znatno smanjila i spriječila dugoročna i strukturna nezaposlenost, trebalo bi što je prije moguće provesti konkretne mjere koje uključuju detaljne individualne procjene nezaposlenih osoba, a najkasnije 18 mjeseci nakon početka nezaposlenosti. Nezaposlenost mladih i pitanje mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (NEET) trebalo bi i dalje rješavati sprečavanjem ranog napuštanja obrazovanja i osposobljavanja i strukturnim poboljšanjem prelaska iz škole na posao,

među ostalim potpunom provedbom ojačane Garancije za mlade, koja bi isto tako trebala podupirati prilike za kvalitetno zapošljavanje mladih. Osim toga, države članice trebale bi intenzivnije isticati kako zelena i digitalna tranzicija pružaju novu perspektivu za budućnost i prilike za ulazak mladih na tržište rada i ostanak na njemu.

Države članice trebale bi nastojati ukloniti prepreke sudjelovanju na tržištu rada i čimbenike koji odvraćaju od sudjelovanja na tržištu rada i osigurati poticaje za sudjelovanje na njemu, posebno za osobe s niskim dohotkom, osobe koje ostvaruju drugi dohodak u kućanstvu (najčešće žene) i osobe koje su najudaljenije od tržišta rada. S obzirom na velik manjak radne snage u određenim zanimanjima i sektorima (posebno u sektorima u području STEM-a, IKT-u, zdravstvenoj i dugotrajnoj skrbi, obrazovanju, prometu i građevinarstvu), države članice trebale bi doprinijeti jačanju ponude radne snage, posebno promicanjem primjerenih plaća i pravednih radnih uvjeta, osiguravanjem da se oblikovanjem poreznih sustava i sustava naknada potiče sudjelovanje na tržištu rada te da aktivne politike tržišta rada budu djelotvorne i pristupačne, uz poštovanje uloge i autonomije socijalnih partnera. Države članice trebale bi podupirati i radno okruženje prilagođeno za osobe s invaliditetom, među ostalim s pomoću ciljane financijske i tehničke potpore, informiranja i usluga koje im omogućuju sudjelovanje na tržištu rada i u društvu. Trebalo bi riješiti pitanje rodnih razlika u zapošljavanju i u plaćama te pitanje rodnih stereotipa. Države članice trebale bi osigurati rodnu ravnopravnost i veće sudjelovanje žena na tržištu rada, među ostalim osiguravanjem jednakih mogućnosti i napredovanja u karijeri te uklanjanjem prepreka za njihov pristup vodećim pozicijama na svim razinama donošenja odluka, kao i suzbijanjem nasilja i uznemiravanja na radnome mjestu, što je problem koji uglavnom pogađa žene. Trebalo bi osigurati jednaku plaću za jednak rad ili rad jednake vrijednosti te transparentnost plaća. Trebalo bi promicati usklađivanje poslovnog, obiteljskog i privatnog života žena i muškaraca, posebno osiguravanjem cjenovno pristupačne i kvalitetne dugotrajne skrbi te usluga ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, kao i odgovarajućim politikama u kojima se odražavaju promjene koje donosi digitalizacija u svijetu rada. Države članice trebale bi osigurati da se roditeljima i drugim osobama koje imaju obvezu skrbiti o drugima omogući pristup primjerenom obiteljskom dopustu i fleksibilnim radnim uvjetima kako bi ostvarili ravnotežu između poslovnog, obiteljskog i privatnog života te bi trebale promicati uravnoteženo ostvarivanje tih prava među roditeljima.

Smjernica br. 7: Poboljšanje funkcioniranja tržištâ rada i djelotvornosti socijalnog dijaloga

Kako bi države članice iskoristile dinamičnu i produktivnu radnu snagu te nove obrasce rada i poslovne modele, trebale bi surađivati sa socijalnim partnerima na uspostavi pravednih, transparentnih i predvidljivih radnih uvjeta i pritom postići ravnotežu između prava i obveza. Trebale bi smanjiti i sprečavati segmentaciju tržištâ rada, suzbijati neprijavljeni rad i lažno samozapošljavanje te poticati prijelaz na oblike zapošljavanja na neodređeno vrijeme. Propisi o zaštiti radnih mjesta, radno pravo i institucije trebali bi osigurati i prikladno okruženje za zapošljavanje i potrebnu fleksibilnost za poslodavce da se brzo prilagode promjenama u gospodarskom kontekstu te pritom štititi radna prava i osigurati socijalnu zaštitu, odgovarajuću razinu sigurnosti, kao i zdravo, sigurno i dobro prilagođeno radno okruženje za sve radnike. Promicanje primjene fleksibilnih radnih uvjeta kao što je rad na daljinu može doprinijeti većoj zaposlenosti i uključivijim tržištima rada. Nadalje, države članice trebale bi podupirati radnike, poduzeća i druge aktere u digitalnoj transformaciji, među ostalim promicanjem uvođenja alata etične i pouzdane umjetne inteligencije. To mogu biti politike za usavršavanje i prekvalificiranje radnika za nova zanimanja i poticaji poduzećima za razvoj i uvođenje tehnologija koje imaju potencijal za povećanje produktivnosti, dopunjavanje ljudske radne snage i ublažavanje nedostatka radne snage u ključnim sektorima. Općenito, a posebno u kontekstu klimatskih promjena i digitalne transformacije, važno je osigurati poštovanje prava radnika u pogledu radnih uvjeta (među ostalim, radno vrijeme i radne aranžmane kojima se uzimaju u obzir toplinski valovi), mentalnog zdravlja na radnom mjestu i ravnoteže između poslovnog i privatnog života. Trebalo bi sprečavati radne odnose koji dovode do nesigurnih radnih uvjeta, među ostalim slučajeve koji uključuju radnike koji rade putem platformi, osiguravanjem pravednosti, transparentnosti i odgovornosti u upotrebi algoritama te borbom protiv zlouporabe netipičnih ugovora. U slučaju neopravdanog otkaza trebalo bi osigurati pristup djelotvornom nepristranom rješavanju sporova i pravo na pravnu zaštitu, što uključuje primjerenu naknadu ako je to primjenjivo.

Politike bi trebale biti usmjerene na poboljšanje i podupiranje sudjelovanja na tržištu rada, usklađivanje s potrebama tržišta rada i tranzicije, i u kontekstu demografskih promjena, među ostalim u regijama u nepovoljnom položaju. Države članice trebale bi djelotvorno aktivirati one koji mogu sudjelovati na tržištu rada i omogućiti im to sudjelovanje, posebno nedovoljno zastupljene skupine, kao što su žene i mladi, te osobe u ranjivom položaju, poput niskokvalificiranih i dugotrajno nezaposlenih osoba, osoba s invaliditetom, osoba migrantskog podrijetla, uključujući osobe pod privremenom zaštitom, osobe iz marginaliziranih romskih zajednica i starije radnike. Države članice trebale bi ojačati opseg i djelotvornost aktivnih politika tržišta rada povećanjem njihove usmjerenosti, dosega i područja primjene i njihovim boljim povezivanjem sa socijalnim uslugama, osposobljavanjem i potporom dohotku za nezaposlene dok traže posao i na temelju njihovih prava i odgovornosti. Države članice trebale bi na najbolji način iskoristiti financijska sredstva i tehničku

potporu EU-a kako bi povećale kapacitete javnih službi za zapošljavanje za pružanje pravodobne i prilagođene pomoći tražiteljima zaposlenja, odgovaranje na trenutačne i buduće potrebe tržišta rada i provedbu upravljanja koje se temelji na uspješnosti, podupirući njihov kapacitet za upotrebu podataka i digitalne tehnologije. U tom pogledu važnu ulogu imaju i privatne službe za zapošljavanje.

Države članice trebale bi nezaposlenim osobama osigurati primjerenu naknadu za nezaposlenost tijekom razumno dugog razdoblja, u skladu s njihovim doprinosima i nacionalnim pravilima o ispunjavanju uvjeta za primanje naknade. Naknade za nezaposlenost ne bi smjele odvraćati od brzog povratka na tržište rada i trebale bi biti popraćene aktivnim politikama tržišta rada, uključujući mjere usavršavanja i prekvalifikacije, među ostalim s obzirom na nedostatak radne snage i vještina.

Mobilnost učenika i polaznika, naučnika i radnika trebalo bi povećati i na odgovarajući način poduprijeti, posebno za učenike i polaznike u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju s manje iskustva mobilnosti, s ciljem poboljšanja njihovih vještina i zapošljivosti, iskorištavanja punog potencijala europskog tržišta rada i doprinosa konkurentnosti na razini EU-a, uz istodobno uklanjanje mogućih negativnih demografskih učinaka mobilnosti (uključujući odljev mozgova). Trebalo bi ukloniti izazove u pogledu mobilnosti radne snage unutar EU-a, među ostalim i u pogledu postupaka za priznavanje stručnih kvalifikacija ili prijenos stečenih prava iz sustava socijalne sigurnosti. Trebalo bi osigurati pravedne i pristojne uvjete za sve koji obavljaju prekograničnu aktivnost izbjegavanjem diskriminacije i osiguravanjem jednakog postupanja, provedbom nacionalnog zakonodavstva i zakonodavstva EU-a te jačanjem administrativne suradnje među nacionalnim upravama u pogledu mobilnih radnika, uz pomoć Europskog nadzornog tijela za rad.

Mobilnost radnika u ključnim zanimanjima i prekograničnih, sezonskih i upućenih radnika trebalo bi podupirati u slučaju privremenog zatvaranja granica zbog pitanja zaštite javnog zdravlja. Države članice trebale bi poboljšati zakonite migracijske putove i osigurati učinkovitu integracijsku politiku za radnike i njihove obitelji, koja obuhvaća obrazovanje i osposobljavanje, uključujući jezično osposobljavanje, zapošljavanje, zdravstvo i stanovanje, u skladu sa svojim nacionalnim zakonima i praksama.

Osim toga, države članice trebale bi nastojati stvoriti odgovarajuće uvjete za nove oblike i metode rada, čime bi se ostvario njihov potencijal za otvaranje radnih mjesta, istodobno osiguravajući njihovu usklađenost s postojećim socijalnim pravima. Stoga bi trebale pružati savjete i smjernice o pravima i obvezama koji se primjenjuju u kontekstu netipičnih ugovora i novih oblika rada, kao što je rad putem digitalnih radnih platformi i rad na daljinu. U tom pogledu socijalni partneri mogu imati ključnu ulogu, a države članice trebale bi ih podupirati u povezivanju i predstavljanju osoba koje rade putem netipičnih ugovora i u novim oblicima rada. S obzirom na izazove koji proizlaze iz novih oblika organizacije rada, uključujući upotrebu digitalnih tehnologija i umjetne inteligencije kao što su algoritamsko upravljanje, praćenje rada i rad na daljinu, države članice trebale bi razmotriti i podupiranje provedbe, primjerice u obliku smjernica ili specijaliziranog osposobljavanja za inspektorate rada. Učinkovita provedba pravâ na obavješćivanje i savjetovanje te kolektivno pregovaranje ključni su za razvoj i poštovanje prava radnika u kontekstu procesa digitalizacije te pri upotrebi umjetne inteligencije i algoritama u organizaciji rada i radnim odnosima.

Nadovezujući se na postojeće nacionalne prakse, države članice trebale bi poticati demokraciju na radnom mjestu i osigurati poticajno okruženje za dvostrani i trostrani socijalni dijalog na svim razinama, uključujući kolektivno pregovaranje, u javnom i privatnom sektoru u skladu s nacionalnim pravom i/ili praksom, nakon savjetovanja i u bliskoj suradnji sa socijalnim partnerima, poštujući pritom njihovu autonomiju. Države članice trebale bi sustavno, smisleno i pravodobno uključiti socijalne partnere u osmišljavanje i provedbu politika zapošljavanja te socijalnih i, prema potrebi, gospodarskih i drugih javnih politika, među ostalim u utvrđivanje i ažuriranje zakonskih minimalnih plaća. Države članice trebale bi promicati višu razinu pokrivenosti kolektivnim pregovaranjem, među ostalim promicanjem izgradnje i jačanja kapaciteta socijalnih partnera, omogućiti učinkovito kolektivno pregovaranje na svim odgovarajućim razinama i poticati koordinaciju među tim razinama i unutar njih. Socijalne partnere trebalo bi poticati da pregovaraju o kolektivnim ugovorima i sklapaju ih u svim područjima koja su im relevantna, poštujući u potpunosti njihovu autonomiju i pravo na zajedničko djelovanje. Uloga socijalnih partnera ključna je u osmišljavanju i provedbi uravnoteženih rješenja kojima se olakšava pravedan prijelaz na dekarbonizirano gospodarstvo.

Ako je to relevantno i nadovezujući se na postojeću nacionalnu praksu, države članice trebale bi uzeti u obzir relevantno iskustvo organizacija civilnog društva u vezi sa zapošljavanjem i socijalnim pitanjima.

Smjernica br. 8: Promicanje jednakih mogućnosti za sve, poticanje socijalne uključenosti i suzbijanje siromaštva

Države članice trebale bi promicati uključiva tržišta rada koja su otvorena za sve tako što će uspostaviti djelotvorne mjere za uklanjanje svih oblika diskriminacije i osiguravanje jednakih mogućnosti za sve, a posebice za skupine koje su nedovoljno zastupljene na tržištu rada, te pritom posvetiti dužnu pozornost regionalnoj i teritorijalnoj dimenziji. Trebale bi osigurati jednako postupanje u pogledu zapošljavanja, pomoći tražiteljima zaposlenja u traženju posla, socijalne zaštite, zdravstvene skrbi, ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, dugotrajne skrbi, obrazovanja i pristupa robi i uslugama, uključujući stanovanje, bez obzira na rod, rasnu ili etničku pripadnost, vjeru ili uvjerenje, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju.

Države članice trebale bi osuvremeniti sustave socijalne zaštite radi pružanja odgovarajuće, djelotvorne, učinkovite i održive socijalne zaštite za sve, tijekom svih faza života, promičući pritom socijalnu uključenost i uzlaznu društvenu mobilnost, potičući sudjelovanje na tržištu rada, podupirući socijalno ulaganje, suzbijajući siromaštvo i socijalnu isključenost te rješavajući problem nejednakosti, među ostalim oblikovanjem svojeg poreznog sustava i sustava naknada i procjenom distribucijskog učinka politika. Djelotvornost sustavâ socijalne zaštite može se poboljšati ako se univerzalni pristupi dopune ciljanim pristupima. Cilj osuvremenjivanja sustavâ socijalne zaštite trebao bi biti i poboljšanje njihove otpornosti na višedimenzionalne izazove. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti ranjivim kućanstvima koja su pogođena zelenom i digitalnom tranzicijom te visokim troškovima života, uključujući troškove stanovanja i energije. Države članice trebale bi nastaviti uklanjati nedostatke u pristupu radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti s obzirom na porast atipičnih oblika rada.

Države članice trebale bi razraditi i integrirati tri sastavnice aktivnog uključivanja: odgovarajuću potporu dohotku, uključiva tržišta rada i pristup kvalitetnim potpornim uslugama, u svrhu ispunjavanja individualnih potreba. U okviru sustavâ socijalne zaštite trebalo bi osigurati primjerene naknade u obliku minimalnog dohotka za sve osobe koje nemaju dovoljno sredstava i promicati socijalnu uključenost tako da se građane podupire i potiče na aktivno sudjelovanje na tržištu rada i u društvu, među ostalim ciljanim pružanjem socijalnih usluga. Dostupnost povoljnog, pristupačnog stanovanja i kvalitetnih usluga kao što su rani i predškolski odgoj i obrazovanje, izvanškolska skrb, obrazovanje, osposobljavanje, zdravstvene usluge i dugotrajna skrb, nužan je preduvjet za osiguravanje jednakih mogućnosti. U skladu s glavnom ciljnom vrijednošću Unije i nacionalnim ciljevima za 2030. u pogledu smanjenja siromaštva, posebnu pozornost trebalo bi posvetiti borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti, uključujući siromaštvo unatoč zaposlenju. Pitanju siromaštva djece i socijalne isključenosti osobito bi trebalo pristupiti sveobuhvatnim i integriranim mjerama, među ostalim potpunom provedbom europskog jamstva za djecu. Države članice trebale bi svima, uključujući djecu, osigurati pristup kvalitetnim osnovnim uslugama. Osobama kojima je potrebna pomoć ili koje su u ranjivom položaju trebale bi osigurati i pristup primjerenom i dostupnom stanovanju, među ostalim socijalnim stanovima, ili pomoći za stanovanje. Trebale bi osigurati prelazak na čistu i pravednu energiju i rješavati problem energetskog siromaštva kao sve važnijeg oblika siromaštva, prema potrebi i ciljanim mjerama potpore usmjerenima na kućanstva u ranjivom položaju. Države članice trebale bi, prema potrebi, učinkovito iskoristiti financijska sredstva i tehničku potporu EU-a za ulaganje u socijalno stanovanje ili pomoć za stanovanje, obnovu stambenih objekata i popratne usluge te odgovoriti na hitnu potrebu za cjenovno pristupačnim i primjerenim stanovanjem. U vezi s tim uslugama trebalo bi uzeti u obzir specifične potrebe osoba s invaliditetom, među ostalim pristupačnost. Problem beskućništva trebao bi se posebno rješavati preventivnim mjerama i promicanjem pristupa trajnom stanovanju te pružanjem usluga potpore.

Države članice trebale bi osigurati pravodoban pristup cjenovno pristupačnoj preventivnoj i kurativnoj zdravstvenoj i dugotrajnoj skrbi visoke kvalitete te pritom zaštititi dugoročnu održivost sustava. U kontekstu sve veće potražnje za dugotrajnom skrbi, koja je povezana i s demografskim promjenama, trebalo bi ukloniti nedostatke u primjerenosti, kao i nedostatak radne snage i loše radne uvjete.

U kontekstu agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine i u skladu s aktivacijom Direktive Vijeća 2001/55/EZ ([1]) države članice trebale bi i dalje nuditi odgovarajuću razinu zaštite raseljenim osobama iz Ukrajine. Za maloljetnike bez pratnje trebale bi provesti i potrebne mjere. Raseljenoj djeci trebalo bi osigurati pristup ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te drugim ključnim uslugama u skladu s europskim jamstvom za djecu.

([1]) Direktiva Vijeća 2001/55/EZ od 20. srpnja 2001. o minimalnim standardima za dodjelu privremene zaštite u slučaju masovnog priljeva raseljenih osoba te o mjerama za promicanje uravnoteženih napora država članica pri prihvatu i snošenju posljedica prihvata tih osoba (SL L 212, 7.8.2001., str. 12.).

U kontekstu produljenja očekivanog životnog vijeka i demografskih promjena, države članice trebale bi osigurati održivost i primjerenost mirovinskih sustava za radnike i samozaposlene osobe; pritom bi trebale ženama i muškarcima osigurati jednake mogućnosti za stjecanje mirovinskih prava, među ostalim putem sustava dopunskog osiguranja, a time i primjeren dohodak u starijoj dobi. Mirovinske reforme trebalo bi poduprijeti politikama čiji je cilj smanjiti rodnu razliku u mirovinama, promicati aktivno i zdravo starenje i produljiti radni vijek, na primjer povećanjem stvarne dobi za umirovljenje, osobito olakšavanjem sudjelovanja starijih osoba na tržištu rada i osiguravanjem radnih uvjeta koji su prilagođeni njihovim potrebama. Države članice trebale bi uspostaviti konstruktivan dijalog sa socijalnim partnerima i drugim relevantnim dionicima te omogućiti odgovarajuće postupno uvođenje reformi.